

การศึกษาวิจัย เกี่ยวกับ

ความต้องการทาง การศึกษานอกระบบโรงเรียน

ใน ๔ จังหวัด ชายแดนภาคใต้

จรรยา นวดเจริญ : ชาญชัย อาจินสมาจาร

การศึกษานอกระบบโรงเรียน (Nonformal Education) นับเป็นมิติใหม่ทางการศึกษาซึ่งนับวันจะเพิ่มบทบาทมากขึ้นในการที่จะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง อีกทั้งเป็นตัวแปรที่สำคัญในการเพิ่มศักยภาพบุคคล (Individual Potential) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นกลไกตัวสำคัญที่จะก่อให้เกิด

เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางสร้างสรรค์ กลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งหลายมีความคิดเห็นที่สอดคล้องและยอมรับว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียนในหลายๆ รูปแบบไม่ว่าจะเป็นประเภทสายสามัญ อาชีพและความรู้ทั่วไป ได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาบุคคล สังคมและประเทศชาติเป็นอย่างมาก^(๒) จะเห็นได้จากคำกล่าวสุนทรพจน์ตอนหนึ่ง

ของอดีตนายกรัฐมนตรีอินทรีรา คานธี แห่งอินเดีย มีความสำคัญว่า "การรู้หนังสือเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาชุมชน การกำจัดการไม่รู้หนังสือย่อมบรรลุประโยชน์ถึงสองประการ คือการขจัดความยากจนและช่วยให้ประชากรมีการอยู่ดีกินดี อันจะได้เป็นพลังในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป" อยากที่จะทำความเข้าใจกับแนวคิดของคำว่า การรู้หนังสือ (Literacy) สักเล็กน้อย

เพื่อให้ได้ไม่ไขว้เขวสำหรับ
ผู้ที่มีความสนใจเกี่ยวกับการ
ศึกษานอกระบบโรงเรียนใน
โอกาสต่อไป

จากแนวคิดและเนื้อหาเกี่ยว
กับการศึกษานอกระบบโรงเรียน
(Concept and Content of Non Formal
Education) ได้ให้แนวคิดกว้าง ๆ
เกี่ยวกับการรู้หนังสือไว้ดังนี้คือ
เป็นการผสมผสานระหว่างความรู้
สามัญทั่ว ๆ ไปรวมทั้งพื้นฐาน
ความรู้ทางกฎหมายรัฐธรรมนูญ
ของประเทศ สนับสนุนและส่งเสริม
ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
ของคนในชาติ อันขึ้นอยู่กับภูมิ
หลังของประเพณีและวัฒนธรรม
ผู้เรียนจะต้องได้รับการกระตุ้น
เร่งเร้าให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับ
เรื่องสุขภาพ การวางแผนครอบครัว
การสงวนรักษาธรรมชาติ
และสิ่งแวดล้อม กู้้นเคยกับแนวทาง
ทางวิทยาศาสตร์กับชีวิตประจำวัน
สหวิทยาการดำรงชีวิตในเชิงวิทยา-
ศาสตร์ในอนาคต^(๑)

สำหรับประเทศไทยได้ให้
ความสำคัญต่อบทบาทของระบบ
การศึกษานอกระบบโรงเรียนมา
เป็นเวลาช้านานเกือบ ๕๐ ปี พร้อม
ทั้งได้พัฒนาและปรับปรุงให้ทัน
สมัยอยู่เสมอเพื่อให้สอดคล้องกับ
สภาพทางสังคม เศรษฐกิจใน
ปัจจุบันดังจะเห็นได้จากแผนพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับ
ที่ ๔-๕ ซึ่งได้มีการเน้นหนักและ
ให้ความสำคัญต่อการศึกษานอก
ระบบโรงเรียนเป็นอย่างยิ่ง แม้แต่
ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติฉบับที่ ๖ ในปัจจุบันก็ยัง
ให้ความสำคัญต่อการศึกษานอก

ระบบโรงเรียนเช่นเดียวกัน ในแผน
การศึกษาแห่งชาติฉบับปี ๒๕๒๐
คือฉบับที่กำลังใช้อยู่ในปัจจุบัน
มีความมุ่งหมายที่สอดคล้องกับ
ปรัชญาของการศึกษานอกระบบ
โรงเรียนคือ การคิดเป็น ทำเป็น
แก้ปัญหาเป็น มุ่งที่จะให้ผู้เรียนนำ
เอาวิธีการแก้ปัญหาในเชิงวิทยา-
ศาสตร์ไปประยุกต์ใช้กับชีวิต
ประจำวัน

การปกครองในระบอบประ-
ชาธิปไตยซึ่งพระมหากษัตริย์เป็น
ประมุขเช่นประเทศไทย เพื่อเป็น
การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และ
ความอยู่รอดของระบอบประชา-
ธิปไตย จำเป็นอย่างยิ่งที่ประชากร
ของประเทศต้องได้รับการศึกษา
กันอย่างทั่วถึงในพื้นที่ของ ๔
จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งผู้วิจัยได้
ทำการศึกษาในครั้งนี้มีประชากร
ประมาณ ๑.๓ ล้านคน ส่วนใหญ่
เป็นชาวไทยมุสลิมอัตราเฉลี่ย
ประมาณ ๗๓ เปอร์เซนต์ รองลง
มาเป็นชาวไทยพุทธประมาณ ๒๒
เปอร์เซนต์ และที่เหลือนับถือ
ศาสนาอื่น ๆ ประชากรทั้งสอง

กลุ่มมีความแตกต่างกันในเรื่อง
ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม ซึ่ง
สิ่งเหล่านี้มักการศึกษาหรือผู้เกี่ยว
ข้องทุก ๆ ฝ่ายไม่ควรที่จะมอง
ข้ามเพราะมักจะเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิด
ปัญหาไปกระทบต่อการพัฒนา
ประเทศอยู่เสมอ โดยเฉพาะปัญหา
เรื่องการติดต่อสื่อสาร การไม่รู้
หนังสือไทย โรคภัยไข้เจ็บ ความ
ยากจน และโจรผู้ร้ายไปจนถึงผู้
ก่อการร้ายแบ่งแยกดินแดน นับ
เป็นปัญหาสำคัญที่เราเผชิญ
อยู่ขณะนี้ น่าที่จะได้ช่วยกันระดม
ความรู้ความสามารถของทุก ๆ
ฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นนักการศึกษา
นักปกครอง และนักพัฒนา เพื่อ
ที่จะช่วยกันแก้ปัญหาต่าง ๆ
เหล่านี้ให้ลุ่ลวงไป^(๔)

จุดหมายสำหรับการศึกษา
วิจัยในครั้งนี้ เป็นการประเมิน
และพิจารณาความต้องการทาง
การศึกษาลำดับการจัดโปรแกรม
การศึกษาแก่ชาวชนบทใน ๔ จัง-
หวัดชายแดนภาคใต้ พร้อมทั้ง
ทัศนและผลสะท้อนกลับเพื่อที่
จะหาจุดเริ่มต้นในการจัดโปร-

แผนการศึกษาของระบบโรงเรียน ให้มีความสอดคล้องกับความต้องการ ความเป็นอยู่ รวมถึงวิถีชีวิตของชาวชนบท การคาดหวังที่จะได้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ พอจะสรุปได้ดังนี้

๑. เพื่อจะได้ใช้เป็นข้อมูล

ในการวางแผนการบริหารและกำหนดนโยบาย ในการปฏิบัติการของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนประจำจังหวัดของ ๔ จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการให้การบริการด้านการศึกษานอกโรงเรียน

๒. ลำดับความต้องการ ก่อนหลังพร้อมทั้งปัจจัยรองรับ ในการจัดโปรแกรมการศึกษานอกโรงเรียนแก่ชาวชนบทในอนาคต

๓. เป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษานอกโรงเรียน

วัตถุประสงค์เพื่อที่จะทราบทัศนคติและแนวความคิดจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐทั้ง ๘ กลุ่ม ซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาปรับปรุงในด้านการศึกษา สุขภาพ อาชีพ การคมนาคมติดต่อและอื่น ๆ แก่ชาวชนบท ผู้เชี่ยวชาญเหล่านี้ในพื้นที่ ๔ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้ทำการคัดเลือกจากระดับจังหวัด ๔ กลุ่ม และระดับอำเภอ ๔ กลุ่ม จำนวน ๔๘ ราย สำหรับระดับอำเภอได้คัดเลือกโดยวิธีสุ่มตัวอย่าง จังหวัดละ ๒ อำเภอ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับการคัดเลือกและให้เกียรติตอบแบบสอบถาม

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน

๑. ศึกษาธิการจังหวัด ๔
๒. พัฒนาจังหวัด ๔
๓. หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ประจำจังหวัด ๔
๔. หัวหน้าศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนประจำจังหวัด ๔
๕. หัวหน้าการการประถม-ศึกษาอำเภอหรือกิ่งอำเภอ ๘
๖. พัฒนาการอำเภอหรือกิ่งอำเภอ ๘
๗. ศึกษาธิการอำเภอหรือกิ่งอำเภอ ๘
๘. นายอำเภอหรือหัวหน้ากิ่งอำเภอ ๘

จำนวน ๔๘

จังหวัดและอำเภอหรือกิ่งอำเภอ ที่ทำการศึกษาวิจัยครั้งนี้

อำเภอหรือกิ่งอำเภอ	จังหวัด
๑. อำเภอเมือง	ปัตตานี
๒. โกลโพรี่	ปัตตานี
๓. ระแงะ	นราธิวาส
๔. ศรีสาคร	นราธิวาส
๕. บ้านนังस्ता	ยะลา
๖. รามัน	ยะลา
๗. พงษ์หว้า	สตูล
๘. ควนกาหลง	สตูล

วิธีดำเนินการศึกษาวิจัย โดยการใช้เทคนิคเดลฟาย เป็นเทคนิคที่ได้รับการยอมรับในหมู่นักวิจัยทางการศึกษาเป็นอย่างมากในปัจจุบัน ซึ่งเป็นวิธีที่มีระบบใช้ความคิดเห็นจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับการคัดเลือกหรือสุ่มเอาไว้ใน การตอบแบบสอบถาม ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนสามารถแสดง

ความคิดเห็นของตัวเองได้อย่างเต็มที่และอิสระเสรี กลุ่มผู้เชี่ยวชาญไม่มีการเผชิญหน้าซึ่งกันและกัน และไม่ต้องคำนึงถึงความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่ดกอยู่ใต้อิทธิพลของเสียงส่วนใหญ่ หรือความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนอื่น ๆ สำหรับแบบสอบถามที่ใช้ศึกษาวิจัยในครั้งนี้ โดยการวิเคราะห์จากเทคนิคเดลฟายตั้งอยู่บนพื้นฐานสามลำดับขั้นของความต้องการทางการศึกษาก็คือ ระดับบุคคล สถาบันและสังคม ความต้องการระดับบุคคลคือ ผู้เรียนในหมู่บ้านชนบทที่มีอายุ ๑๕ ปีขึ้นไป ระดับสถาบันคือ องค์กรที่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษานอกโรงเรียน และระดับชุมชนคือ ระดับบริหารการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามความต้องการของท้องถิ่น^(๕)

ความต้องการทางการศึกษา และปัจจัยที่จะมารองรับ เพื่อให้ความต้องการบรรลุเป้าหมาย จากทัศนคติของผู้เชี่ยวชาญ แบบสอบถามทั้งหมดมี ๕๖ ข้อ เป็นการคาดการณ์เกี่ยวกับความต้องการทางการศึกษาระดับบุคคลและปัจจัยที่จะสนับสนุนให้ความต้องการด้านการศึกษาให้บรรลุจุดมุ่งหมาย ในอีก ๕ ปี ข้างหน้า คือ ในช่วงปี ๑๙๘๖-๑๙๙๐ การวิจัยครั้งนี้มีการตอบแบบสอบถามทั้งหมด ๒ รอบ โดยการ Rating scale (๑-๗) จาก ค่าที่สุด - สูงที่สุด^(๓)

๑	หมายความว่า	ต่ำที่สุด
๒	"	ต่ำมาก
๓	"	ต่ำ
๔	"	ค่อนข้างสูง
๕	"	สูง

- ๖ " สูงมาก
๗ " สูงที่สุด

การใช้เทคนิคเดลฟายในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการคำนวณหา Medians, Interquartile Ranges และ (Chisquare test) จากแบบสอบถามทั้ง ๒ ชุด ที่สนจากผู้เชี่ยวชาญต้องมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน ถ้ามีความคิดเห็นที่แตกต่างออกไปจะต้องให้การยืนยันเป็นครั้งที่สอง พร้อมทั้งข้อเสนอแนะในความคิดเห็นอันนั้น สำหรับเทคนิคเดลฟายจะขอพูดไว้เพียงเท่านี้ ผู้ที่สนใจในวิธีการวิจัยแบบเทคนิคเดลฟายมีหนังสือและปริญญาพนธ์มากมาย พอจะค้นคว้าหาอ่านได้ไม่ยากนัก

ความสำคัญของการศึกษาวิจัย จากความคิดเห็นที่สอดคล้องกันของผู้เชี่ยวชาญที่ร่วมแสดงความคิดเห็นโดยการตอบแบบสอบถาม ผลที่ปรากฏออกมาโดยวิธีการของเทคนิคเดลฟายจากการคำนวณหา Medians สูงสุดไปหาลำดับจากแบบสอบถามทั้งสองรอบ มีดังนี้คือ ความต้องการทางด้านการศึกษา พร้อมทั้งปัจจัย/และหน้าที่ที่จะมารองรับ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

ความต้องการทางด้านการศึกษา ลำดับสูงสุด มี ๒ ประเด็น

๑. ประชากรทุกคนจะต้องได้รับการศึกษาไม่ต่ำกว่าชั้นประถมปีที่ ๖

๒. มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ลำดับสูงมาก มี ๑๔ ประเด็น

๑. สามารถรับฟังและเข้าใจข่าวสารจากรายการวิทยุภาคภาษาไทยมาตรฐานได้อย่างดี

๒. มีความรู้ทางการเกษตรเบื้องต้น

๓. สามารถอ่านหนังสือพิมพ์ และวัสดุการอ่านต่าง ๆ ได้ และมีความเข้าใจเป็นอย่างดี

๔. ยึดมั่นและเข้าใจหลักการเบื้องต้นของศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

๕. ศรัทธาเลื่อมใสในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ซึ่งมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

๖. เคารพในสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น

๗. มีการปรับตัวและสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

๘. ให้ความร่วมมือหรือช่วยเหลือกันระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชน

๕. สนใจและมีความกระตือรือร้นในทางการศึกษาขั้นสูงขึ้น

๑๐. รู้จักใช้สิทธิและหน้าที่ของพลเมือง ในฐานะประชาชนคนหนึ่งของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

๑๑. มีความรู้และสามารถแก้ไขปัญหาคือเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน โดยยึดหลักและวิธีการทางวิทยาศาสตร์

๑๒. สามารถกรอกแบบฟอร์ม และเอกสารใบสมัครต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับตัวเอง

๑๓. เข้าใจเกี่ยวกับสุข-วิทยาและอนามัยเบื้องต้น

๑๔. รู้จักตัดสินใจ และใช้สิทธิในการเลือกตั้งได้อย่างถูกต้อง โดยการตัดสินใจด้วยตัวเอง ลำดับสูง มี ๒๑ ประเด็น

๑. เข้าใจเหตุผลและเจตคติที่ดีต่อการมีบุตรน้อยคน โดยการวางแผนครอบครัวที่ถูกต้องตามหลักวิชาการแพทย์ปัจจุบัน

๒. มีความรู้ทางโภชนาการเบื้องต้น และคุณค่าทางอาหารที่บริโภคในชีวิตประจำวัน

๓. รู้จักปรับตัวเองให้เข้ากับสังคมได้อย่างเหมาะสม

๔. การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในทางที่ก่อให้เกิดผลทางการผลิต

๕. มีการวางแผนและรู้จักวิธีรักษาทรัพยากรธรรมชาติ

๖. รู้จักคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรมอันเป็นมรดกล้ำค่าของประเทศชาติ

๗. เข้าใจลักษณะและรูปแบบการปกครองของรัฐ

๘. สามารถพูดและฟังภาษาไทยท้องถิ่นและภาษาไทยมาตรฐาน

ฐานได้

๘. รู้จักใช้และแก้ปัญหา
คณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันได้

๑๐. มีความเฉลียวฉลาด
ในการดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

๑๑. เข้าใจวิธีการปรับปรุง
สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม

๑๒. มีความรู้และทักษะ
ในการพัฒนาและปรับปรุงทาง
อาชีพ

๑๓. เข้าใจถึงวิธีการและ
อิทธิพลของการโฆษณาชวนเชื่อ
ในทุก ๆ รูปแบบ

๑๔. การศึกษาโดยวิธีการ
รู้หนังสือแบบเบ็ดเสร็จ

๑๕. มีความสามารถในการ
แยกแยะประเภทคุณและโทษ
ส่วนดีส่วนเสียของสื่อมวลชน

๑๖. แสดงความคิดเห็นใน
กรณีต่าง ๆ โดยการเขียน

๑๗. รู้วิธีพัฒนาและปรับ
ปรุงสถานะความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น

๑๘. สนใจและมีความซาบ
ซึ้งต่อศิลปะและดนตรีพื้นบ้าน

๑๙. เข้าใจหลักและวิธีการ
ของการพัฒนาชุมชนเบื้องต้น

๒๐. ความกล้าหาญในการ
แสดงความคิดเห็นในที่สาธารณะ

๒๑. สนใจ خوانชายในด้าน
การแสวงหาความรู้เพิ่มเติม

ก่อนข้างสูง มี ๑ ประเด็นคือ

๑. เข้าใจหลักการทางเศรษฐ-
ศาสตร์เบื้องต้นมาประยุกต์ใช้กับ
ชีวิตครอบครัว

ความต้องการทางการศึกษา
ในระดับต่ำ ต่ำมากและต่ำสุด จาก
การใช้เทคนิคเดลฟายในแบบ
สอบถาม ๓๘ ประเด็นแรกยังไม่
ปรากฏ ความต้องการดังที่ปรากฏ

๔๒ รุสมิแล

ไม่ว่าจะเป็นลำดับสูงที่สุด สูงมาก
สูงและค่อนข้างสูง น่าจะเป็น
แนวทางในการพิจารณาเป็นอย่าง
ยิ่ง จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์
กันระหว่างลำดับความต้องการที่
สูงที่สุดกับแนวความคิดเกี่ยวกับ
การพัฒนาชุมชน ซึ่งเน้นมากใน
เรื่องการเพิ่มศักยภาพด้านทรัพยากร
มนุษย์ นับเป็นปัจจัยอันดับแรก
ที่มีความสำคัญต่องานด้านพัฒนา
ชุมชนคือ การพัฒนาคน การพัฒนา
ทรัพยากรมนุษย์มีหลายแบบหลาย
วิธี แต่วิธีที่มีการยอมรับและดีที่
สุดในปัจจุบันคือ การให้การศึกษ
แก่ประชากรทุกคนในประเทศและ
อย่างน้อยที่สุดต้องไม่ต่ำกว่าชั้น
ประถมปีที่ ๖ หรือมากกว่านั้น
จากข้อเสนอแนะที่สำคัญ ๆ คือ
ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของ
คนในชาติ ไม่ว่าจะแตกต่างกันบ้าง
ในเรื่องศาสนา ภาษาและวัฒนธรรม
โดยเฉพาะใน ๔ จังหวัดชายแดน
ภาคใต้ ความสามัคคีกันของคนใน
ชาติเป็นแรงผลักดันที่สำคัญ อันที่
จะนำความสำเร็จสำหรับงานด้าน
พัฒนา ไม่ว่าจะเป็นระดับท้อง-
ถิ่นหรือระดับชาติ ข้อแตกต่างที่
มีอยู่บ้าง ตัวอย่างเช่น ศาสนา ภาษา
วัฒนธรรม สังคมเมืองและชนบท
ต้องไม่เป็นปัจจัยที่จะก่อให้เกิด
การแตกแยกกันในหมู่ประชากร
ชาวชนบทและในเมืองต้องได้รับ
ความเสมอภาคกัน และมีโอกาส
เท่าเทียมกันในทุก ๆ ด้าน ไม่
ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม
การเมือง การศึกษาและการพัฒนา
ต่าง ๆ ความจำเป็นในด้านการศึกษา
ซึ่งนับว่าเป็นตัวแปรที่สำคัญ อัน
จะก่อให้เกิดแรงศรัทธาและจงรัก
ภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระ

มหากษัตริย์ขึ้นในหมู่ประชากร
โดยเฉพาะองค์พระมหากษัตริย์
ซึ่งเป็นที่ยึดมั่นสักการะและเป็
ศูนย์รวมหัวใจของคนทั้งชาติ พระ
องค์เปรียบเหมือนพระบิดาของชาติ
ที่คนไทยยอมรับนับถือมาตั้งแต่
ประวัติศาสตร์ชาติไทยมาจนถึง
ปัจจุบัน ข้อเสนอแนะที่น่าสนใจ
จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญอีกท่านหนึ่งคือ
คนไทยทุกคนควรมีโอกาสเท่า-
เทียมกันในด้านการศึกษา ดังนั้น
ประชาชนทุกคนจะต้องได้รับโอกาส
ทางการศึกษาตามอัธยาศัยและความ
สามารถ

ความต้องการทางการศึกษา
ที่นับว่าสูงมากคือ สามารถฟัง
ข่าวสารทางวิทยุกระจายเสียง
ซึ่งเป็นภาษาไทยมาตรฐานได้ด้วย
ความเข้าใจ มีความรู้ทางด้าน
การเกษตรพื้นฐาน อ่านหนังสือ
พิมพ์ และเอกสารการพิมพ์ต่าง ๆ
ได้ เข้าใจหลักการทางศาสนา
ที่ตนนับถือ ไม่หลงเชื่ออย่างมง่าย
ศรัทธาการปกครองในระบอบ
ประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์
เป็นประมุข เคารพสิทธิและหน้าที่
ของผู้อื่น พร้อมทั้งมีความกระตือ
ร้อนใจในการใช้สิทธิในการเลือกตั้ง
ข้อเสนอแนะบางอย่างที่น่าสนใจ
คือ ศาสนาที่ทุกคนนับถือสามารถ
ที่จะชี้ให้เห็นกรรมดีและกรรมชั่ว
ได้ ปัญหาที่ก่อให้เกิดการเข้าใจ
ผิดกันในปัจจุบันนี้ มักจะเกิดจาก
ความเชื่อ หลงผิดและไม่เข้าใจใน
หลักการของศาสนาอย่างแท้จริง

ความต้องการทางการศึกษา
ที่นับว่าสูงได้แก่ มีทัศนคติที่ดี
ต่อการวางแผนครอบครัว การ
มีความรู้พื้นฐานทางด้านบริโภค

และอุปโลก การปฏิบัติตนต่อตัว
เองและผู้อื่น มีความนึกคิดใน
การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
ในทางการเพิ่มผลผลิต มีความรู้
เกี่ยวกับเรื่องการสงวนรักษา
ทรัพยากรธรรมชาติ เห็นความ
สำคัญเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย
ซึ่งเป็นมรดกของชาติ รู้จักปรับ
ปรุงเศรษฐกิจของตนเองและ
ครอบครัว เข้าใจระบบพื้นฐาน
การปกครองของรัฐบาล รู้และเข้าใจ
เกี่ยวกับอิทธิพลทางด้านโฆษณา
ในทุก ๆ รูปแบบ ให้รู้จักแยกแยะ
ข้อดีข้อเสียทางด้านข่าวสาร รู้
จักพัฒนาและปรับปรุงสภาวะ
ความเป็นอยู่ มีความซาบซึ้งทาง
ด้านศิลปะ งานฝีมือและการละเล่น
พื้นบ้าน ทั้งหมดที่กล่าวมาแล้ว
ข้างบนเป็นความต้องการทางการ
ศึกษาที่สูงที่สุด สูงมาก และสูง

จากผลที่ปรากฏสำหรับการ
ศึกษาวิจัยจาก ๓๘ ประเด็นข้างบน
เกี่ยวกับความต้องการทางด้าน
การศึกษาของชาวชนบท แสดงให้
เห็นถึงแฟกเตอร์ต่าง ๆ ที่น่าสนใจ
ดังผลที่ปรากฏในแง่ของความ
สัมพันธ์ระหว่างทักษะทางด้าน
ภาษาคือ การอ่าน การฟัง การ
พูด การเขียน และทักษะทางด้าน
คณิตศาสตร์ ทักษะเหล่านี้นับเป็น
ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นในการพัฒนา
ทรัพยากรมนุษย์ ให้มีอนาคตที่
สดใสในโอกาสต่อไป

ความต้องการทางการศึกษา
ที่ให้ความสำคัญค่อนข้างสูงคือ
การเข้าใจพื้นฐานทางเศรษฐกิจ
ของครอบครัว ข้อคิดเห็นบาง
อย่างที่น่าสนใจจากผู้เชี่ยวชาญ
ท่านหนึ่งกล่าวว่าชาวชนบทส่วน

ใหญ่ยังมีความยากจน และยัง
ด้อยทางการศึกษามากจะไม่เข้าใจ
และสนใจ ทางด้านเศรษฐกิจของ
ครอบครัวมากนัก เพราะว่าเขาชีพ
ไม่แน่นอนอยู่ในลักษณะหาเช้ากิน
ค่ำ การให้การศึกษาเท่านั้นที่จะ
ช่วยให้เขาสามารถพัฒนาและ
ปรับปรุงรายได้และความเป็นอยู่
ให้ดีขึ้น

**ปัจจัยและหน้าที่ที่จะมารอง
รับเพื่อให้ความต้องการทางการ
ศึกษามรรลูปเป้าหมาย**

ความต้องการทางด้านปัจจัย
และหน้าที่ที่จะมารองรับเพื่อ
ให้ความต้องการทางการ
ศึกษาของชาวชนบทให้บรรลุเป้า
หมาย มีดังนี้

ลำดับสูงสุด มี ๑๑ ประเด็นคือ

๑. รัฐควรให้ความสนใจ
เกี่ยวกับการวางแผนการศึกษานอก
ระบบโรงเรียน โดยการให้ผู้
เรียนซึ่งอาศัยอยู่ตามชนบทได้มี
ส่วนร่วมในการวางแผน

๒. ควรจะมีผู้ประสาน
งานทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน
ทำงานเป็นตัวเชื่อมระหว่างผู้
เรียนกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องระดับ
ต่าง ๆ

๓. ควรจะมีศูนย์การศึกษา
นอกระบบโรงเรียนระดับท้องถิ่น
หรือเขตที่รับผิดชอบต่อการ
ศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยตรง

๔. กระทรวงศึกษาธิการ
ควรจะได้รับผิดชอบในขั้นเบื้องต้น
ในการจัดโปรแกรมการศึกษานอก
ระบบโรงเรียนโดยการร่วมมือกับ
หน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๕. ทรัพยากรมนุษย์ที่มีใน
หมู่บ้านควรจะนำมาใช้ในการจัด

โปรแกรมการศึกษานอกระบบ
โรงเรียนให้ทั่วถึง

๖. ควรจะมีการประสานงาน
ระหว่างองค์การของรัฐและเอกชน
ที่เกี่ยวข้องกับงานการศึกษานอก
ระบบโรงเรียน

๗. วิธีการเรียนการสอน
สำหรับการศึกษานอกระบบโรงเรียน
จะต้องแตกต่างจากวิธีการ
เรียนการสอนของการศึกษาใน
ระบบ

๘. หลักสูตรและโปรแกรม
จะต้องมีความสมดุลย์กันระหว่าง
วิชาสามัญกับวิชาชีพ

๙. เครื่องอำนวยความสะดวก
ต่าง ๆ ในหมู่บ้านควรจะนำมาใช้
ในโปรแกรมการศึกษานอกระบบ
โรงเรียนอย่างกว้างขวาง

๑๐. วิทยาลัยครูควรผลิต
ผู้บริหารทางการศึกษานอกระบบ
รวมทั้งบุคคลากรต่าง ๆ

๑๑. ควรจะมีศูนย์การอ่าน
และอุปกรณ์ในการอ่านหรือทรัพยากร
ที่สนับสนุนการอ่านในหมู่บ้าน

ลำดับสูงมาก มี ๕ ประเด็นคือ

๑. โปรแกรมการศึกษานอก
ระบบโรงเรียนจะต้องสนองต่อ
ความต้องการของแต่ละบุคคล
ของประชากรในชนบท

๒. การศึกษานอกระบบโรงเรียน
ขั้นมูลฐานควรจะเป็นโอกาส
ที่สองของการศึกษาในระบบสำหรับผู้
ใหญ่ที่พลาดโอกาสจากการศึกษา
ภาคบังคับ

๓. วิทยาลัยครูควรจะเปิด
โปรแกรมการศึกษานอกโรงเรียน
ในฐานะที่เป็นสถาบันผลิตครูและ
บุคคลากรทางการศึกษา
มีอยู่เพื่อประโยชน์ในการจัดโปรแกรม

กรมการศึกษานอกกระบบโรงเรียน การประสานงานกันระหว่างองค์กรของรัฐและเอกชนในการวางแผนการศึกษา วิธีการเรียนการสอนต้องมีความแตกต่างจากการศึกษาในระบบโรงเรียนรวมทั้งโปรแกรมและหลักสูตรต้องมีความสมดุลกันระหว่างวิชาสามัญและอาชีพ วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ในหมู่บ้านควรมานำมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับโปรแกรมการศึกษานอกกระบบโรงเรียนให้มากที่สุด สถาบันการศึกษาเช่น วิทยาลัยครูควรจะมีผลิตผู้บริหาร บุคลากรทางการศึกษานอกกระบบโรงเรียน และควรจะมีศูนย์การอ่านและอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการอ่านเพื่อสนับสนุนการอ่านสำหรับหมู่บ้าน

หน้าที่และปัจจัยที่จะมารองรับที่จัดอยู่ในลำดับความสำคัญสูงมากจากผู้ที่เกี่ยวข้องได้แก่ การจัดโปรแกรมการศึกษานอกกระบบโรงเรียนจะต้องสนองตอบต่อความต้องการของแต่ละบุคคลของประชากรในชนบท สำหรับการศึกษานอกกระบบโรงเรียนขั้นมูลฐานควรจะเป็นโอกาสที่สองของการศึกษาในระบบสำหรับผู้ใหญ่ที่พลาดโอกาสจากการศึกษาภาคบังคับ วิทยาลัยครูต่าง ๆ ควรจะเปิดโปรแกรมการศึกษานอกกระบบโรงเรียนในฐานะที่เป็นสถาบันผลิตครูและบุคลากรทางการศึกษา ในทุก ๆ หมู่บ้านควรจัดให้มีโปรแกรมการเรียนการสอนการศึกษานอกกระบบโรงเรียนในรูปแบบหนึ่งและควรมีสมาคมการศึกษานอกกระบบ

๕. โปรแกรมการศึกษานอก

ระบบโรงเรียนควรจะมีในหมู่บ้าน ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง

๕. ควรจะมีสมาคมการศึกษานอกกระบบโรงเรียนในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

ลำดับสูง มี ๑ ประเด็นคือ

๑. ควรจะมีกฎหมายสำหรับการศึกษานอกกระบบโรงเรียนที่คล้ายคลึงกับกฎหมายการศึกษาภาคบังคับ

ก่อนข้างสูง มี ๑ ประเด็นคือ

๑. กระทรวงศึกษาธิการควรจะมีมติชอบโปรแกรมพื้นฐานในการจัดการศึกษานอกกระบบโรงเรียนและดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

หน้าที่และปัจจัยที่จะจัดมารองรับที่อยู่ในลำดับสูงสุดจากผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่คือ รัฐควรให้ความสนใจเกี่ยวกับการวางแผนการศึกษานอกกระบบโรงเรียนและจะต้องให้ความสำคัญทางด้านการศึกษาแก่ชาวชนบทในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ จัดให้มีผู้ประสานงานการศึกษานอกกระบบโรงเรียนเป็นตัวเชื่อมระหว่างผู้เรียนกับผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทุก ๆ ฝ่ายและทุกระดับ จัดให้มีศูนย์การศึกษานอกกระบบโรงเรียนระดับท้องถิ่น จังหวัด เขตและระดับภาครับผิดชอบต่องานการศึกษานอกกระบบโรงเรียน การเรียนการสอนของการศึกษานอกกระบบโรงเรียนการจัดโปรแกรมขั้นพื้นฐานควรจะเป็นความรับผิดชอบของกระทรวงศึกษาธิการโดยการร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ การใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่โรงเรียนทั้งในระดับท้องถิ่นและ

ระดับชาติ

สำหรับหน้าที่และปัจจัยที่จะจัดมารองรับที่อยู่ในอันดับสูงและค่อนข้างสูงมีอยู่แค่สองประเด็นได้แก่ ควรจะมีกฎหมายสำหรับการศึกษานอกกระบบโรงเรียนบังคับใช้ให้มีความคล้ายคลึงกับกฎหมายการศึกษาภาคบังคับและกระทรวงศึกษาธิการควรจะมีมติชอบการจัดโปรแกรมพื้นฐานของการศึกษานอกกระบบโรงเรียนร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะที่น่าสนใจเกี่ยวกับหน้าที่และปัจจัยที่จะมารองรับจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ พอจะสรุปได้ดังนี้คือ

- ชาวชนบทรุ่นใหม่มักจะขาดความสนใจเกี่ยวกับเรื่องศาสนา ดังนั้นสังคมที่เป็นอยู่ในปัจจุบันจึงค่อนข้างจะเลือนแบบสังคมตะวันตก

- รัฐควรจะมีจัดและสนับสนุนการศึกษาในทุก ๆ รูปแบบเพื่อทุก ๆ คนจะได้มีโอกาส

- ควรจัดให้มีศูนย์การอ่านและวัสดุที่ช่วยการอ่านประจำหมู่บ้าน นับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ที่จะช่วยให้ประชาชนได้มีการศึกษาตลอดชีวิตและช่วยในการฝึกฝนการอ่านและรักการอ่านหนังสือช่วยให้ไม่ลืมความรู้หนังสือ ดังนั้นควรจะมีทุก ๆ หมู่บ้าน

- ชาวไทยมุสลิมซึ่งมีเอกลักษณ์ในทางวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ตามแบบแผนของศาสนาอิสลาม การพัฒนาบางอย่างต้องอาศัยความละเอียดอ่อน

- ชนบทในสี่จังหวัดชาย

แดนภาคใต้ส่วนใหญ่ มักจะขาดแคลนทางด้านข่าวสารในหลายรูปแบบ ที่มีอยู่ในปัจจุบันที่ประชากรส่วนใหญ่ได้ใช้บริการคือ วิทยุกระจายเสียงเท่านั้น

- บุคคลากรทางด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน ควรจะพิจารณาเฉพาะผู้ที่มีประสบการณ์ทางด้านนี้โดยตรง ไม่ควรพิจารณาบุคคลนอกสาขาเข้ามาปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน

- รัฐควรจัดงบประมาณให้เพียงพอในด้านการพัฒนาการศึกษาในทุก ๆ ระดับและทุก ๆ รูปแบบ เพื่อจะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้ทั่วถึง

- การศึกษานอกระบบโรงเรียนน่าจะเป็นการศึกษาภาคบังคับ โดยเฉพาะกำหนด ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้านและคณะกรรมการสภาตำบลเป็นอันดับแรก

- จากอดีต การตั้งศูนย์การอ่านหนังสือประจำหมู่บ้านมักจะขาดการให้ความสนใจจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในระดับจังหวัด ความล้มเหลวจึงมีค่อนข้างสูง

- การวางแผนครอบครัวมีความจำเป็นมากในปัจจุบัน เพราะว่าการเพิ่มของประชากรสูงขึ้นเรื่อย ๆ ในขณะที่ทรัพยากรต่าง ๆ ลดจำนวนลงหรือมีเท่าเดิมอย่างเช่นที่ทำมาหากิน

- โลกปัจจุบันหรือในอนาคตคนทุกคนจะต้องทำงานแข่งกับเวลาเพื่อความอยู่รอดและมักจะมีความเห็นแก่ตัวสูงเนื่องจากจะต้องต่อสู้กับปัญหาในการดำรงชีวิต

- ในการเรียนการสอนสำหรับการศึกษานอกระบบโรงเรียนต้องคำนึงเสมอว่า ผู้ใหญ่มีความแตกต่างจากนักเรียนหรือนักศึกษาทั้งแนวความคิด ประสบการณ์ ทักษะและอื่น ๆ

สำหรับทักษะและความคาดหวังที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ น่าที่จะได้นำไปพิจารณาปรับปรุงการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นความต้องการทางการศึกษาหรือหน้าที่และปัจจัยที่จะมารองรับ ที่อยู่ในลำดับสูงสุด สูงมาก สูงและค่อนข้างสูง จากแนวความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหลายในครั้งนี โดยเฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ผู้ให้บริการ และผู้กำหนดนโยบาย ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน จะได้นำเอาไปเป็นข้อคิดและพร้อมที่จะอุทิศทุ่มเทพลังกาย พลังใจ และพลังความรู้ความสามารถต่าง ๆ เปลี่ยนไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจังและจริงใจ ในฐานะที่เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงกับการให้การศึกษามีประสิทธิภาพแก่ชาวชนบท ในการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนในทุก ๆ รูปแบบ พร้อมทั้งหน้าที่และปัจจัยต่าง ๆ ที่จะสนับสนุนให้บรรลุเป้าหมาย^(๖)

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นแนวทางที่เป็นไปได้ สำหรับการศึกษาวิจัยในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นในลักษณะปรับ ขยาย หรือเจาะลึกลงไปสู่ชาวชนบทที่แท้จริง เพื่อที่จะได้นำเอาไปเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงการศึกษาแก่

ชาวชนบท การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยยอมรับว่า เวลาและจุดปัจจัยมีจำนวนจำกัดมาก การศึกษาวิจัยก็ทำได้แต่เฉพาะ ๔ จังหวัดชายแดนภาคใต้ หรือเขตการศึกษา ๒ เท่านั้น อีกทั้งคณะผู้วิจัยหาผู้ที่ให้เกียรติตอบแบบสอบถามก็มีจำนวนน้อย แต่ทั้งนี้และทั้งนั้นผลที่ได้จากการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยหวังว่าพอที่จะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์และส่งเสริมการจัดโปรแกรมต่าง ๆ ของการศึกษานอกระบบโรงเรียนได้บ้าง โดยเฉพาะศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนประจำจังหวัดของ ๔ จังหวัดชายแดนภาคใต้ □

เชิงอรรถ

¹Inida Ministry of Education Adult Education. New Delhi, India, 1985, pp.3.

²Kohtbantau S. Non-Formal Education. Sri Nakharinwirot University, Bangkok, Thailand, 1984, pp.41-44.

³Kohtbantau S. Adult Education in Thailand (Northeastern). Ph.D. Thesis, Unpublished University of Oregon, U.S.A. 1978.

⁴Nuancharearn C. Non-Formal Education in Thailand (Educational Region No.-2). M. Phil. Dissertation, Indian Institute of Education, University of Poona, Unpublished, India, 1986.

⁵สุวรรณา เชื้อรัตนพงษ์, การวิจัยด้วยเทคนิคเดลฟาย วารสารการศึกษาแห่งชาติ ปีที่ 19 ฉบับที่ 2 (ธันวาคม 2527-มกราคม 2528). หน้า 68-69.

⁶อุ้นตา นพคุณ การเรียนการสอนผู้ใหญ่เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร 2527 หน้า 160-170.